

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2023-05-24
Besvaras senast
2023-05-31 kl. 12.00

Till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2022/23:709 Ansvar för mannens våld på den våldsutsatta kvinnan

Jämställdhetsmyndighetens rapport *Uppgifter om våld är inget undantag* granskar 814 tingsrättsdomar gällande vårdnad, boende och umgänge. Granskningen visar att det i 64 procent av fallen framkom uppgifter om våld och övergrepp. Trots detta har domstolarna inte vägt in detta i sina beslut.

I rapporten framgår att domstolarna tenderar att i större utsträckning fokusera på samarbetsvårigheter än på uppgifter om våld eller andra övergrepp när riskbedömningar genomförs och vid målets avgörande. En del domstolar omformulerar uppgifter om våld eller andra övergrepp till konflikt eller samarbetsvårigheter. Det finns också exempel i kartläggningen på domar där domstolen bedömt förälder och barns vistelse i skyddat boende som samarbetsvårigheter. Detta medför att uppgifterna om våld eller andra övergrepp förminskas eller osynliggörs. Samarbetsvårigheter och principen om barns behov av kontakt med båda föräldrar verkar få större genomslag än barns rätt att skyddas från våld eller andra övergrepp från en förälder vid målets avgörande, när domstolen beslutar om vårdnad, boende och umgänge.

Det är inte till barnets bästa.

Vid resonemang kring samarbetsvårigheter bortser domstolen från de ojämlika maktförhållanden som förekomst av våld eller andra övergrepp innebär, enligt myndighetens rapport. Samarbete mellan föräldrar kan vara direkt olämpligt vid våldsutsatthet utifrån de risker våldet kan innebära för barnet och den våldsutsatta föräldern, i majoriteten av målen mamman. Forskning visar att kvinnor och barn som lever i våldsutsatthet är som mest utsatta i samband med separationer och vid konflikter rörande barn, eftersom det ytterst kan utgöra en bakgrund till dödligt våld.

Myndighetens kartläggning visar att lagstiftarens intentioner om skydd för våldsutsatta barn och vuxna inte har fått något tydligt genomslag i domstolarna. Endast i cirka 20 procent av domarna har domstolen beaktat uppgifter om våld eller andra övergrepp som framkommer i målet i hög omfattning. I rapporten slås fast att domstolarna behöver få kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, våld mot barn och hedersrelaterat våld och förtryck och vad konsekvenserna av våldsutsatthet innebär för den utsatta och vilka konsekvenser beslut om vårdnad, boende eller umgänge kan få.

Det är mycket problematiskt att svenska domstolar omskriver våld mot en person – den våldsutsatta – som samarbetssvårigheter mellan två personer – den våldsutsatta och våldsutövaren. Det innebär en direkt ansvarsförskjutning, där ansvaret för våldet i stället för att läggas på våldsutövaren, läggs på den våldsutsatta. Offret görs alltså ansvarigt för våldet som begås mot det; det rör sig i de allra flesta fall om en mamma som utsätts för våld av en pappa.

Detta står i bjärt kontrast mot de vackra utfästelser som görs av både riksdag och regering om att våldsutsatta har rätt till samhällets skydd och stöd. Det går också i rakt motsatt riktning mot det arbete som kvinnojourer och VNR-team i kommunerna jobbar med (VNR står för Våld i nära relation). Dessa arbetar med att hjälpa våldsutsatta kvinnor, vilket bland annat handlar om att våldsutsatta kvinnor får hjälp att skydda sig mot de våldsutövande männen och att kvinnorna får hjälp att inte känna skuld och skam för våldet som riktas mot dem.

En återkommande del i mäns våld mot kvinnor är normaliseringsprocessen där den våldsutsatta kvinnan bland annat vänjs vid våldet. En vanlig del av detta är att den våldsutsatta ständigt får höra att våldet är hennes eget fel. Hon matas med hot och budskap med innebörden att om hon bara inte gjorde så eller så skulle det vara annorlunda. Hon ikläds av förövaren ansvaret för hans handlingar. Förövaren inympar på olika sätt skuld och skam i den våldsutsatta, och detta tar ofta mycket lång tid att bryta. Denna normalisering av våldet, samt skuld- och skambeläggning av den våldsutsatta kvinnan, förstärks av domstolarnas omskrivningar av våld som samarbetsproblem, där domstolarna – liksom förövaren – ger kvinnan ansvar för våldet.

Konsekvensen av domstolarnas tillämpning av lagen är tyvärr att svenskt rättsväsen – både direkt och indirekt – ställer sig på våldsutövarens sida mot den våldsutsatta. Det är inte till barnets bästa, och det är inte värdigt ett modernt rättssamhälle att våldsutsatta åläggs ansvaret för våld som riktas mot dem. Medan kvinnojourer och VNR-team arbetar med att stödja våldsutsatta kvinnor så bidrar alltså domstolarna – som framgår i myndighetens rapport – till att motverka det arbete som dessa gör. Det är en ohållbar och orimlig ordning – både för de enskilda barn och föräldrar (ofta mammor) som drabbas och för Sverige som land.

Ovan nämnda problem bär samma karakteristika som det kvinnorrättsorganisationer kämpade mot under flera år, när våldtäktsoffer fick

frågor om vilka kläder de hade på sig vid våldtäkten. Då lades ansvaret för våldet också på kvinnan – både indirekt och direkt. Det perspektivet på våld mot kvinnor har vi tack och lov till stor del rensat bort från svenska domstolar i dag – åtminstone när det rör sig om våld som begås utanför hemmets väggar. Rör det sig om våld inom hemmet är det dock annorlunda, som ovan nämnda myndighetskartläggning tydligt visar. Så kvar att rensa undan finns den omoderna, och rättsvidriga, ordning som innebär att våldsutsatta föräldrar (ofta mammor) åläggs ansvar för våldet som riktas mot dem av våldsutövande föräldrar (ofta pappor).

Dagens ordning är inte värdigt ett modernt rättssamhälle, det är inte värdigt Sverige år 2023.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga statsrådet Paulina Brandberg:

Vilka generella åtgärder avser statsrådet, inom sitt ansvarsområde, att vidta för att lagstiftarens intentioner om att våldsutsatta kvinnor inte ska åläggas ansvaret för det våld som riktas mot dem i nära relationer, ska få ett tydligt genomslag i domstolarna?

.....

Laila Naraghi (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Gergö Kisch